

տօնավաճառ չկայ . ուր մէկալ կողմանէ ճարտարութիւնն և վաճառականութիւնը շատ բարձր աստիճանի մէջ են :

Բոնք են ահա Եւրոպայի տօնավաճառները . անցնինք հիմա արեւելեաններուն . բայց ասոնք անհամեմատ աւելի սակաւաւոր ըլլալէն՝ յիշելու ալ արժանի չեն , բայց 'ի երկու տօնավաճառներէն , որ Սեբէ և Հնդկաստանի Հուրտուար քաղաքը կ'ըլլան՝ գացող ուխտաւորաց բնակութե ատեն : Հուրտուարի տօնավաճառին համար եւրոպացի ականատես արժանահաւատ անձինք կը վկայեն թէ 200 կամ 300,000 մարդիկ կու գան հոն . բայց ասիկայ համեմատութեամբ շատ քիչ բան է՝ ամէն մէկ տասուերկու տարւոյն եկողներուն հետ . որովհետեւ ան տարին՝ մասնաւորապէս սրբազան կը սեպեն . աս եկողներուն թիւը միլիոն ու կեսի , երբեմն ալ ինչուան երկու միլիոնի ալ կ'ելլէ , որոնք Հնդկաստանի ամէն կողմէն ու հիւսիսային Եւրոպայէն ուխտի կամ վաճառականութեան կու գան : Ենհամար բազմութիւն ձիոց , եղջերաւոր կենդանիներու և ուղտուց կու գայ հոն . իսկ պարսիկները չոր պտուղ , շալ ու դեղորայք կը բերեն : Եկողներն հընդկաստանցոցմէ կը գնեն բամբակէ զիպակ , լեղակ՝ , շաքար , համեմունք՝ , և ուրիշ աս տեսակ հոն տեղի բերքերը : Բայց աղէկ որ աս տօնավաճառին վրայ Ենգղիայի կառավարութիւնը կը հսկէ ու ամենայն բարեկարգութեամբ ընել կու տայ . որովհետեւ առաջուց աս տօնավաճառը միշտ խառնակութիւններով ու սպանութեամբ կը լմննար :

Իսկ Բերիկայի գալով՝ Փորթուգէլլայի ու Սերա-Բրուզի հոչակաւոր տօնավաճառները հիմա բոլորովին երեսէ ձգուած են . Բլանայինն ալ առջինէն շատ ինկած է :

Եւրոպայի հիմակուան ծաղկեալ ազգաց մէջ տօնավաճառներուն երեսէ ձգուիլը վերը ցուցնելէն ետքը՝ յայտ-

նի կը տեսնենք ուրեմն որ ասկէ վերջն ալ որչափ որ ճարտարութիւնը առաջ երթայ , այնչափ տօնավաճառներն ալ պիտի նուազին : Սանաւանդ որ եթէ Վերմանիոյ տէրութիւններն ու Ռուսաստան փոխանակ նոր նոր տօնավաճառներ հաստատելու ու անոնց ընդարձակութիւն և մեծամեծ ազատութիւններ տալու՝ ջանքերնին ճարտարութեան յառաջդիմելուն վրայ թափեն , որովօտար ազգաց երթ և եկները կտրին , ան ատեն անտարակոյս բոլորովին կը դադրին ու կը մոռցուին տօնավաճառները :

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԴԵՊԻ

Նորահնար մեքենայ մը :

Ենթեւ , տարուան օգոստոս ամսուն մէջ համառօտ տեղեկութիւն մը դրեր՝ էինք Երիբսըն անունով շուէտացի մը հնարած ջերմաշարժ մեքենային վրայ . հիմա այլ և այլ օրագիրներու մէջ կը կարդանք՝ որ այդ գիտը երթալով յառաջանալու վրայ է , և շատ աւելի օգտակար կը ճանցուի քան թէ շոգէշարժ մեքենայները . Բերիկայի օրագիրները շատ մեծամեծ գովեստներ կու տան , ըսելով թէ Երիբսըն իր գիտովը Ուոթ ու Ֆուլթըն ճարտարները դերազանցեց . արդէն այս պիտի ջերմաշարժ մեքենայներով քալող նաւ մը՝ Եր Երբի ծոցին մէջ , անհամար բազմութեան առջև ամենայն յաջողութեամբ իր առջի փորձերն ըրաւ . և տեսնուեցաւ որ աս մեքենայներուն ուժը շոգէշարժ մեքենայից կրկինն է . վառելի նիւթին ծախքն ալ 80 առ % (հարիւրին ութսուն) կը պակսի . որով ճամբորդի և վաճառքի նաւաւարձերն ալ նոյն համեմատութեամբ կը պակսին . ամեն համար շատ տեղ չկորսուիր նաւուն մէջ , արագութիւնն ալ անոր համեմատ . զոր օրինակ՝ Եր Երբէն ինչուան հալը կամ Երկրի շոգէնաւով 15

1 ՏՃ . ՉԻԼԻ :

2 ՏՃ . ՊԵԿԵ :

օրուան ճամբայ է, իսկ ջերմանաւը վեց օրուան մէջ կամ աւելի պակաս կ'ընէ նոյն ճամբայն, որուն համար 25 տարի առաջ երկու ամիս հարկ կ'ըլլար դրնել: Բնկէց յայտնի է թէ որչափ օգուտ պիտի ըլլայ եթէ շոգէկառաց տեղ ալ նոյն ջերմաշարժ մեքենայն գործածուի: Կարծես թէ տասը տարի առաջ Փ. Բրակոյ Կրիքսընին գիւտը գուշակեր էր. երբ 1842ին ժողովարանին մէջ կ'ըսէր. « Գիտութիւնը դեռ բոլորովին իր քողը վերցուցած ու յայտնուած չէ, և տեղաշարժութեան կատարեալ միջոցի մը պէտք է յոյս ունենանք, և թերեւք իջատենէն պիտի զգնանք՝ որ այսչափ միլիոններ ծախեցինք երկաթ-ուղիներու և շոգէկառաց համար, որոնք որ քիչ ատենէն հնցած ու անպէտ պիտի սեպուին » . — Փաւրի օրագիրը յորդոր կուտայ տէրութեան՝ որ նոյն մեքենայն իրենց ծովային ջորութեանց ալ գործածեն: — Լստրիոյ տէրութիւն ալ արդէն մեծ գումար մը դրած է, նոյնպիսի ջերմաշարժ նաւ մը շինել տալու, որն որ լմննալու վրայ է (Կրիքստի երկթի մեծ գործարաններէն մէկուն մէջ, և որն որ քիչ ատենէն յուսանք մեր նաւահանգստին մէջ ալ տեսնելու:

Բրիտանիոյ Կառլիոյ ըսուած օրագրին յունուարի 8ին մէջ կը կարդանք. Կրիքսընի զրութիւնը շատ լաւ յաջողեցաւ ան մեքենայով շարժող փառաւոր նաւ մը որ 2200 տակառուչափ կը տանի, վրայի տախտակամածին երկայնութիւն է 260 ոտք, ներքին լայնութիւնը 40, և յատակին խորութիւնը 27 ոտք, և նաւական ճարտարապետութեան հրաշալիք մը կը սեպուի՝ անցեալ չորեքշաբթի իր առջի ընթացքը կատարեց. հովը հակառակ էր, ծովն ալ ալեկոծեալ բայց սակայն Վիլեէմյորէն ինչուան Տայէմընթ ըսուած ամրոցը որ 7 մղոն և 3/4 տեղ է, 34 վայրկեանի մէջ կտրեց. ուրիշ ատեն իր մեքենային կէս ուժը գործածելով և հովը կէս մը դէմ կէս մը յաջող ունենալով՝ երկուքուկէս ժամուան մէջ 18 մղոն տեղ ըրաւ. անանկ որ իր արագութիւնը հնա-

րողին անկալութիւնն աւելի էր: Բիւատենէն սա ջերմաշարժ նաւը՝ որ հնարողին անուամբը Էրիքսըն կ'ըսուի, երկայն ճամբայ մը պիտի ընէ, Պոլթիմըր, Ուոլինկթըն ու Գարլսթըն, անկէց պիտի Վիլբրփուլ գայ. բայց ուրիշները կ'ըսեն թէ Կրիքսըն կ'ուզէ աս նոր նաւով ատլանտեան Վիկիանոսը կտրել ու շիտակ ընտրա գալ. ինքը կը հաստատէ թէ աս մեքենայիս համար 24 ժամուան մէջ միայն 6 անգղիական տակառուչափ ածուխ հարկաւոր է, սրով ուրիշ շոգէնաւուց վրայ ինչպէս որ ըսինք 80 առ 100 վաստակ կայ և 100 տակառուչափ ածուխ տանող նաւ մ'ալ կըրնայ Երբ Երբէն ինչուան Վիլբրփուլ գալ. ուր հիմա 1000 տակառուչափ տանող նաւերն միայն կը համարձակին նոյն ճամբան ընելու. իսկ թէ որ աս նաւերուս վրայ դրուի նոյն մեքենայն՝ կրնայ տասը անգամ աւելի երկայն ճամբայ ընել, զորօրինակ Վիլբրփուլէն երթալ Կալիքթայ, անկէց Բանթոն, անկէց ալ Սիտնի, առանց ածխի համար տեղ մը կենալու:

Բայ մեքենայիս ստորագրութիւնը ուրիշ ատեն աւելի տեղն 'ի տեղը կը դրնենք:

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Պայիւն Երեքտոյսիւն):

ԲՆԱՆ անգամ որ մարմինները կամ իրենց մասունքը վրդովմունք մը կը կրեն, իսկոյն իրենց մէջի գտնուած բնական ելեքտրութիւնը երկու կը բաժնուի 'ի զրական և 'ի մերժական: Ելեքտրութեան այսպիսի բաժանում մը, կը տեսնուի մթնոլորտին ու երկրագունտին մէջ ալ, որուն բուն ստոյգ պատճառը, թէ բնական ըլլայ թէ բնալուծական, ինչուան հիմա ազէկ իմացուած չէ:

Բնահանրապէս մթնոլորտին ելեքտրութիւնը զրական է՝ և երկրագուն-